

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS
RESPUBLIKOS ŽEMĖS GELMIŲ ĮSTATYMO NR. I-1034 23 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-1740“ PROJEKTO
(TAP NR. 22-2023; TAIS NR. 22-14488(2))**

2022-11-30 Nr. NV-3439

Vilnius

1. Projekto rengėja – Aplinkos ministerija.

2. Projekto tikslas – pateikti Seimui Vyriausybės išvada – nepritarti Seimo narių K. Vilkausko, J. Pinskaus, A. Mazuronio, D. Griškevičiaus, J. Urbanavičiaus, E. Sabučio, A. Gedvilo, R. Juškos pateiktam Žemės gelmių įstatymo 23 straipsnio pakeitimo **įstatymo projektui** (toliau – Įstatymo projektas), kuriuo siūloma sudaryti teisinės sąlygas VĮ Valstybinių miškų urėdijai įrengti ir eksploatuoti jos veikloje (Miškų įstatymu perduotų valstybinių funkcijų vykdymui) reikalingus smėlio, žvyro, ar durpių mažuosius karjerus (iki 0,5 hektaro ploto ir iki 3 metrų gylio), lygiagrečiai palaipsniui atsisakant didžiųjų karjerų eksploatavimo.

3. Dabartinė situacija: Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodoma, kad VĮ Valstybinių miškų urėdija (toliau – VĮ VMU) šiuo metu eksploatuoja 10 naudingųjų išteklių telkinių (didieji karjerai) ir 217 *mažųjų karjerų* (žvyro, žvyro smėlio ar smėlio, durpių ištekliai). Praktika parodė, kad naudingųjų iškasenų išteklių (didžiųjų karjerų) įrengimas ir eksploatacija dėl veiklos specifikos yra nebūdinga VĮ VMU veiklai. Nors, kaip pažymima, *mažųjų karjerų* įrengimas VĮ VMU patikėjimo teise valdomuose valstybinių miškų žemės sklypuose ir jų eksploatacija savo reikmėms, laikantis atskiruose įstatymuose įtvirtintų reikalavimų, yra ekonomiškai naudinga veikla tiek visuomenei, tiek VĮ VMU. Tačiau, nuo 2020-07-01 įsigaliojusi Žemės gelmių įstatymo redakcija VĮ VMU nebesuteikia teisės įrengti naujų mažųjų karjerų, o tai, anot Įstatymo projekto iniciatorių, būtų vertintina kaip nepagrįstas VĮ VMU veiklos ribojimas, turintis neigiamą poveikį tiek visuomenės, tiek įmonės ekonominiams interesams.

4. Projekto esmė – siūloma nepritarti Įstatymo projektui dėl šių priežasčių:

1. Žemės gelmių įstatymo 23 str. nustatyta, kad žemės savininkai gali įsirengti tik vieną (smėlio arba žvyro) *mažąjį karjerą* savivaldybės teritorijoje turimame žemės sklype, o siūlomą reguliavimu VĮ VMU būtų nustatomos išskirtinės teisės regioninio padalinio girininkijos teritorijoje įsirengti smėlio, žvyro ar durpių mažuosius karjerus, o tai neatitiktų teisinio reguliavimo pagrįstumo, proporcingumo ir lygiateisiškumo principų, nes:

1.1. Žemės įstatyme nustatyta, kad Vyriausybės nutarimais valstybinės miško žemės sklypai gali būti perduodami patikėjimo teise Miškų įstatymo nustatytiems subjektams valstybinėms funkcijoms atlikti. Vyriausybė nutarimais perdavė VĮ VMU valstybinės miško žemės sklypus patikėjimo teise kompleksinei miškų ūkio veiklai vykdyti, bet ne naudingųjų iškasenų gavybai. Pagal Miškų įstatymo nuostatas, kompleksine miškų ūkio veikla laikoma veikla, apimanti miškų įveisimą, atkūrimą, priežiūrą, apsaugą, taip pat racionalų miškų išteklių naudojimą bei prekybą mediena ir miško ištekliais, tačiau nepakenkiant gamtotvarkos priemonių miškuose įgyvendinimui, todėl šiuose žemės sklypuose neturėtų būti plėtojama kita ūkinė veikla. Pagal VĮ VMU įstatų nuostatas, viena iš galimų įmonės veiklos rūšių – smėlio ir žvyro karjerų eksploatavimas, todėl VĮ VMU turi teisę plėtoti karjerų eksploatavimo veiklą tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip ir kiti ūkio subjektai, arba apsirūpinti reikalingais smėlio, žvyro ir durpių ištekliais konkurencinės rinkos sąlygomis;

1.2. Mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatyme nustatyta, kad už smėlio, žvyro ir durpių išteklių naudojimą turi būti mokami mokesčiai valstybės biudžetui, tačiau už iš *mažųjų karjerų* išgautus žemės gelmių išteklius mokesčiai nenustatyti. Pagal siūlomą reguliavimą, VĮ VMU galėtų įsirengti *mažuosius karjerus* regioninio padalinio girininkijos teritorijoje, t. y. pagal dabartinę VĮ VMU struktūrą įmonė galėtų turėti 331 tokį karjerą. Miškų ūkio veikla apima ir prekybą žaliavine mediena bei kitais miško ištekliais, todėl iš *mažųjų karjerų* išgauti žemės gelmių ištekliai galėtų būti naudojami ir VĮ VMU komercinei veiklai. Tokiu būdu VĮ VMU būtų nepagrįstai sudaromos išskirtinės sąlygos, palyginti su kitais mokesčio už valstybinius gamtos išteklius mokėtojais.

2. Aplinkos apsaugos departamento duomenimis, VĮ VMU yra įsirengusi (turi karjerų pasus) **268 mažuosius karjerus** (žvyro, žvyro-smėlio ar smėlio, durpių ištekliai), iš jų **16 nepradėti eksploatuoti**. Pagal įstatymo 23 str. 1 d., žemės savininkai (tarp jų ir savivaldybės administracija) savivaldybės teritorijoje gali įsirengti tik vieną smėlio arba žvyro karjerą. Matematiškai suskaičiavus, VĮ VMU vidutiniškai savivaldybės teritorijoje turi po 4,5 *mažojo karjero*, t. y. 4,5 karto daugiau nei bet kuris kitas subjektas, galintis įsirengti *mažąjį karjerą* toje savivaldybės teritorijoje. Žemės gelmių įstatymo pakeitimo įstatyme nustatyta, kad iki šio įstatymo įsigaliojimo įrengti *mažieji karjerai* baigiami naudoti pagal iki šio įstatymo įsigaliojimo galiojusį teisinį reglamentavimą, t. y. VĮ VMU turi teisę baigti naudoti iki 2020 m. liepos 1 d. įrengtus *mažuosius karjerus*. Įstatymu VĮ VMU sudarytos sąlygos nuosekliai atsisakyti smėlio ir žvyro išgavimo tokiuose karjeruose ir pereiti prie žvyro ir smėlio išgavimo didžiuosiuose karjeruose ar smėlio ir žvyro išgijimo rinkoje.

3. Durpių gavyba yra tiesiogiai susijusi su pelkių ar šlapžemių eksploatavimu ir daro joms neigiamą poveikį. Įstatymo projekte siūlomas teisinis reguliavimas nesuderinamas su Vyriausybės programoje numatyta priemone, susijusia su daug anglies turinčių ekosistemų (miškų ir pelkių) atkūrimu ir tvariu jų naudojimu: nusausingų, išeksploatuotų ir pažeistų šlapžemių atkūrimas, naujų natūralių pelkių eksploatavimo draudimas (162.3 papunktis).

5. Derinimas: suderinta be pastabų su Žemės ūkio ministerija, Lietuvos geologijos tarnyba, Lietuvos karjerų asociacija. Atsižvelgta į Teisingumo ministerijos pastabas. VĮ Valstybinių miškų urėdija pastabų nepateikė. Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupė esminių pastabų ir pasiūlymų neturi (viena redakcinio pobūdžio pastaba).

6. Atitiktis Vyriausybės programai – nutarimo projektas neprieštarauja Vyriausybės programos nuostatoms.

Vėluojama pateikti Vyriausybės išvadą Seimui 4 savaites.

7. Dalykinio vertinimo išvada – siūlome nutarimo projektą svarstyti Vyriausybės posėdyje (A dalyje).

Ekonomikos politikos grupės patarėjas

Vaidas Talačka

Vaidas Talačka, tel. +37052098722; +37066842325, el. p. vaidas.talacka@lrvt.lt